

Ad Astra

Asociație a cercetătorilor români din întreaga lume

<https://ad-astra.ro> ◇ office@ad-astra.ro

Șos. Nicolae Titulescu, Nr.155, Bl.21C, Sc.C, Ap.98

S1, București ◇ CIF: 14905018 din 26/09/2002

Adoptata prin vot, 28 mai 2025

Propuneri pentru capitolul “Cercetare” din viitorul Program de Guvernare.

Acest mesaj este o reluare, o actualizare și o detaliere a [propunerilor Ad Astra privind capitolul “Cercetare” din viitorul Program de Guvernare, din 18 decembrie 2024.](#)

În cursul ultimelor guvernări, România a continuat să regreseze în materie de cercetare și inovare în raport cu toate țările europene, tendință semnalată în detaliu în comunicările publice ale asociației noastre, de exemplu în recentul [apel către partide](#).

Guvernele recente nu și-au respectat, în general, angajamentele din programele de guvernare, în special privind nivelul de finanțare și reforma legislativă.

Pe plan european, observăm o efervescentă deosebită privind impulsivitatea cercetării și inovării, pentru recuperarea deficitului relativ de competitivitate al țărilor UE în raport cu SUA și China. Competitivitatea este esențială pentru menținerea stabilității economice și sociale a statelor UE, precum și pentru capacitatea de exercitare a suveranității acestora. Detaliile acestor chestiuni au fost explorate, de exemplu, în [Raportul Draghi](#).

Această problemă, a deficitului de competitivitate, este mai gravă în România decât în celelalte țări UE. Țara noastră riscă să intre într-o criză cronică, o capcană a veniturilor medii. Primele semne ale acestei crize sunt deja prezente, de exemplu în dificultatea de a găsi angajați calificați.

De câțiva ani, sistemul de cercetare din România este în curs de contracție, datorită politicilor guvernamentale în educație și cercetare și inacțiunii ministerului și a altor organisme.

Viitorul guvern și-ar putea propune să mențină măcar poziția actuală a României, pe ultimul loc în UE, fără a o lăsa să se degradeze în continuare, tot mai în urma celorlalte țări. Acest modest obiectiv ar însemna să oprim contracția sistemului de cercetare-dezvoltare și să obținem o creștere comparabilă măcar cu cea a Bulgariei și a celorlalte țări balcanice. Obiectivul recuperării decalajelor față de media UE, mult mai îndepărtat, poate fi vizat doar după ce este atins acest prim obiectiv, de menținere la nivelul relativ pe care îl ocupăm între statele balcanice.

Considerăm că măsurile necesare în acest scop, măsuri care ar trebui să se regăsească în programul de guvernare pentru perioada 2025–2028, sunt:

1. Păstrarea structurii Ministerului Educației și Cercetării, cu delegarea responsabilităților autorității de stat pentru cercetare către Autoritatea Națională de Cercetare. Această măsură este importantă deoarece desele schimbări în structura guvernului, în ce privește cercetarea (MCI, MEC, MCID, MEC+ANC) sunt de fiecare dată însoțite de luni și chiar ani de inactivitate a autorității de cercetare, sub pretextul reorganizării, până când se schimbă normativele (chiar dacă, în conținut, rămân cam la fel), se fac reangajări, se renegociază pozițiile interne etc. Niciun alt domeniu al autorității publice nu suferă de asemenea instabilitate.

2. Finanțarea suficientă. Nivelul promis în programele de guvernare recente, de 1% din PIB pentru cercetare din fonduri publice în 2024, a fost “realizat” în fapt printr-o scădere progresivă a acestui nivel, care în 2024 se va fi situat probabil în jur de 0,1%.

Pentru atingerea unui nivel de 1%, măcar în anul 2028, în conformitatea cu strategia națională în domeniu, ar trebui lansate competiții de proiecte care să angajeze, în fiecare an, cca 0,8% din PIB, adică cca 2,5 miliarde euro, prin contracte care se vor executa pe durate de 2–5 ani.

Aceste competiții trebuie să fie predictibile, ceea ce presupune ca, imediat, să fie publicat un calendar al competițiilor, cu bugetele corespunzătoare, pentru următorii 3 ani. De asemenea, este necesar ca acest calendar să fie executat așa cum este publicat. Un astfel de calendar, este de altfel, și o obligație stipulată în legea cercetării (OG57/2002, art. 53)—obligație care s-a respectat rareori până acum.

Implementarea minuțioasă a obligațiilor ANC și ale Guvernului menționate în art. 53 din OG57/2002, este urgentă și critică; considerăm ca un termen de trei luni constituie un maximum acceptabil și ar trebui prevăzut în programul de guvernare.

3. Realizarea reformelor stabilite prin PNRR, PSF și PSF Open. Dintre acestea, este urgentă constituirea Comitetului Național pentru Știință, Tehnologie și Inovare (CNȘTI) și operaționalizarea secretariatului CNȘTI, care trebuie să coordoneze, conform legii, toate celelalte măsuri. O condiție operațională obligatorie pentru buna funcționare a CNȘTI este operaționalizarea “Observatorului de Cercetare și Inovare”.

Asociația Ad Astra monitorizează progresul acestor reforme, care constituie o obligație a României, asumată prin PNRR. Conform [evaluării noastre din septembrie 2024](#), gradul de progres al reformelor a fost de sub 15%, în condițiile în care, conform PNRR, ar trebui să ajungă cel puțin la 80% în 2026.

Lipsa operaționalizării CNȘTI și a celorlalte structuri menționate mai sus pare a fi principala barieră imediată în realizarea acestor reforme.

În consecință, considerăm că ar fi adecvat ca programul de guvernare să stabilească un termen de 3 luni pentru: (a) operaționalizarea CNȘTI și a secretariatului CNȘTI precum și a rețelei interministeriale de experți stabilită de art. 40 și următoarele din OG57/2002; b) operaționalizarea Observatorului de Cercetare și Inovare și emiterea primului raport anual de monitorizare a sistemului CDI și a raportului CNȘTI, înainte de adoptarea legii bugetului de stat pe anul următor.

4. Reforma legislativă. Un plan de modificări ale legislației primare și secundare ar trebui să includă punerea în concordanță a terminologiei haotice din legislația cercetării din România, corectarea diferențelor de terminologie, deontologie, baze procedurale și contractuale față de legislația europeană și documentele OCDE.

Această acțiune ar putea îmbrăca forma unei consolidări legislative, care să înlocuiască legislația existentă (OG57/2002, L25/2023, L183/2024, prevederile despre cercetare din L199/2023, legislația academiilor, legi privind forme specifice de cercetare cum ar fi OG29/2022 etc), să detalieze specificul și implicațiile pentru cercetare din prevederile altor legi, directive și regulamente (cum sunt L179/2022, regulamentul 535/2014, regulamentul 1066/2023, regulamentul 316/2014, regulamentul 723/2009, regulamentul 651/2014, L16/1996, L64/1991 etc) precum și al unor tratate și standarde internaționale (tratatul TRIPS, Sistemul Conturilor Naționale, Manualul Frascati, Manualul Oslo etc) recomandări, declarații și comunicări ale organismelor europene.

Rezultatul consolidării ar putea consta într-o lege organică, cuprinzând definițiile, principiile și prevederile de natură organică, și o lege ordinară cuprinzând obligații, drepturi și proceduri care nu sunt de natură organică.

Considerăm că este necesară, cu această ocazie, corectarea unor deficiențe structurale ale legislației, cum ar fi lipsa sau starea cu totul insuficientă, în raport cu alte țări europene, a suportului legislativ privind regimul datelor de cercetare, infrastructura și patrimoniul cercetării, drepturile intelectuale în cercetare, organizațiile și procesele de finanțare a cercetării, mecanismele de raportare, evidența rezultatelor de cercetare, contractele de cercetare, contabilitatea și statistica sistemului de cercetare etc.

O listă mai detaliată a normativelor, documentației și problematicii reformei legislative în cercetare este întreținută de Asociația Ad Astra la legislatie.ad-astra.ro.

Fără aceste clarificări și completări, fără armonizarea legislației cu cea europeană, nu se poate vorbi de integrare în Spațiul European al Cercetării și OECD. Altfel, instituțiile de cercetare din România vor rămâne izolate prin incompatibilitatea sistemelor normative și procedurale, iar participarea la programul cadru european și la cooperarea științifică europeană vor avea de suferit în continuare.

Acest exercițiu de consolidare legislativă ar trebui desfășurat în paralel cu dezvoltarea celor doua regulamente, privind cercetarea și respectiv Spațiul European al Cercetării, a căror elaborare a fost anunțată de Comisia Europeană și cu procesul

de reformă legislativă și adoptare a acquis-ului european, care are loc în Republica Moldova.

Considerăm că este de maximă urgență corectarea legislației pentru compatibilizarea legislației naționale cu Codul ALLEA pentru integritatea cercetării. [Contradicțiile ireconciliabile între codul ALLEA și legislația națională](#) au fost documentate anterior de Ad Astra.

5. Corecția documentelor de planificare strategică și declanșarea de urgență a procesului de planificare pentru perioada 2028–2034, proces aflat deja în întârziere.

Spunem că aceste activități sunt în întârziere pentru că activitățile omoloage la nivel UE sunt deja demarate de multă vreme, conform [calendarului publicat](#). La noi, nu a fost stabilit, public, nici măcar calendarul.

Planificarea strategică la nivel național trebuie să se desfășoare în paralel, sub coordonarea CNȘTI și a ministerului de resort, dar și într-o comunicare continuă cu procesele omoloage de la nivel UE, pentru ca aceste două direcții strategice, cea națională și cea europeană, trebuie să fie complementare și sinergice.

Aceste activități esențiale presupun o secvență de acțiuni complexe, care trebuie desfășurate într-o anumită ordine și care trebuie să se finalizeze până în 2027. Le enumerăm mai jos:

(a) Evaluarea comprehensivă a sistemului, care cuprinde:

- i. Evaluarea *ad interim* a Strategiei naționale de cercetare, inovare și specializare inteligentă 2022–2027, precum și a participării României la programul Horizon Europe, urmată de corecția strategiei și instrumentelor sale (planul național și programele operaționale) sub coordonarea CNȘTI.

La nivel UE, acțiunea omoloagă, evaluarea *ad interim* a programului cadru 9 (Horizon Europe), este deja finalizată, iar corecțiile propuse sunt adoptate, conform [Rezoluției Parlamentului European din 25 martie 2025](#).

Evaluarea *ad interim* ar trebui efectuată până la nivel de subprogram, similar abordării la nivel UE, pentru a se putea înțelege ce trebuie continuat, modificat sau întrerupt, așa cum vedem în documentele similare de la nivel european.

Considerăm foarte importantă estimarea efectelor negative produse prin nefinanțarea, subfinanțarea sau prin procedurile defectuoase de finanțare care au grevat execuția strategiei și planului național de până acum. Aceste deficiențe au creat situația în care multe grupuri de cercetare performante, reputele internațional, nu au cu ce să lucreze. Introducerea de instrumente rapide, de tip “bridge”, ar putea corecta în parte această situație.

- ii. evaluarea *ex post* a sistemului în ansamblu, a strategiilor naționale 2007–2014 și 2015–2020, a PNCDI III și PNCDI IV, a programelor operaționale

POS-CCE, POC și POR (componentele de cercetare și inovare), a programelor sectoriale, precum și a programelor de finanțare instituțională (nucleu, AR etc); evaluarea participării României la Programul Cadru 7 și la Horizon 2020.

Absența acestor evaluări, atât *ad interim* cât și *ex post*, a grevat sever ultimele două runde de planificare strategică, care au trebuit să se desfășoare fără a cunoaște în detaliu, cantitativ, efectele măsurilor anterioare. Considerăm că acest mod neprofesionist și, în definitiv, ilegal de desfășurare a coordonării naționale a cercetării trebuie să fi contribuit la degradarea sistemului de cercetare. Este cazul ca programul de guvernare să prevadă reintrarea în legalitate și desfășurarea normală a proceselor administrative. Este esențial ca acest proces să includă un audit al desfășurării competițiilor de finanțare din trecut, și din planul național și din programele operaționale, cu accent pe analiza procesului de evaluare *ex ante* (la acordarea finanțărilor din fiecare competiție) și pe impactul științific și social al rezultatelor; va include de asemenea un audit al IOSIN-urilor și al marilor proiecte strategice (Eli, Danubius, Alfred, Rogen etc)

Proiectul de evaluare va fi demarat în 2025, va prezenta un raport preliminar înainte de sfârșitul anului și va fi finalizat în 2026.

iii. Evaluarea instituțională, deja demarată (în baza legii 25/2023) dar care este întârziată în raport cu calendarul stabilit prin lege.

(b) Elaborarea strategiei naționale și a planului național V, precum și a programelor operaționale cu componente de cercetare/inovare pentru perioada 2028–2034.

Considerăm că este esențial ca, spre deosebire de intervalele de programare anterioare, de aceasta dată programarea strategică să includă o consultare reală și comprehensivă a comunității științifice și a celei de afaceri, să înceapă din timp și să se desfășoare într-un ritm adecvat, astfel încât, din 3 ianuarie 2028, instrumentele strategiei naționale să fie deja operaționale și să se poată lansa competiții—la fel ca în celelalte state membre, precum și la nivelul UE.

Aceasta înseamnă că strategia, planul și programele operaționale trebuie să fie finalizate, aprobate de UE și adoptate de guvern în prima jumătate a anului 2027, pentru ca să poată fi operaționalizate până în decembrie 2027. De aici rezultă că documentele de programare strategică trebuie elaborate în 2026, deci 2025 e deja un termen destul de tardiv pentru finalizarea, nu mai spunem pentru începerea evaluării sistemice, precum și pentru consultarea publică.

În acest context, semnalăm faptul că, pe plan european, consultarea publică pentru programul cadru 2028–2034 (FP10) [a început deja, din 2023](#). Un proces similar privind strategia României nu a fost inițiat încă.

6. Funcționalizarea internă a Autorității Naționale de Cercetare care, într-o măsură

îngrijorătoare, nu reușește să își îndeplinească atribuțiile stabilite prin lege. În acest scop:

- (a) ANC va introduce un regim normal, modern, european, de management, cu planuri de acțiuni, responsabilități pentru fiecare direcție, termene și indicatori cheie de performanță; se va proceduraliza întreaga activitate.
- (b) ANC va elabora și MEC va adopta legislația secundară prevăzută de lege și, contrar legii, neadoptată încă—întârzierile față de termenele legale fiind de ani, uneori de decenii—și va operaționaliza structurile prevăzute în legislație și care nu funcționează; în termen de o luna va publica un plan, cu termene pentru fiecare din normele necesare de elaborat.
- (c) ANC va organiza procedurile și fluxurile interne de date și documente, precum și departamentul de IT, astfel încât să se poată întreține situl de web la zi; partea centrală din prima pagină ar trebui dedicată evidențierii rezultatelor de cercetare remarcabile obținute în sistemul național de cercetare;
- (d) ANC va operaționaliza *toate* consiliile și comisiile naționale și va întreține pagini de web actualizate cu activitatea acestora, cu rezultatele corespunzătoare atribuțiilor legale ale fiecăreia și cu rapoartele anuale.
- (e) ANC va elabora un pachet de reglementări interne model pentru instituțiile publice de cercetare, care să fie apoi adaptate de fiecare instituție după specificul propriu, și care vor servi și ca referință pentru evaluarea conformității cu prevederile Spațiului European al Cercetării.

În cursul acestui proiect, ANC va face o analiză atentă a barierelor formale și informale care împiedică revenirea cercetătorilor din diaspora și egalitatea de oportunități și tratament cu cercetătorii din țară și va propune măsuri de ameliorare.

7. Alte măsuri.

- O problemă potențial gravă, care necesită o abordare urgentă la nivel MEC. este un audit al granturilor doctorale, urmat, dacă este necesar, de măsuri pentru a asigura utilizarea fondurilor în scopul în care sunt alocate.

Considerăm că este foarte important ca programul de guvernare să includă și un calendar al activităților descrise mai sus.

Asociația Ad Astra.

<http://www.ad-astra.ro>, office@ad-astra.ro